

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

«Затверджено»
Голова вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет»

М.П. Андрій КРАСНОЖОП 2026 р.

Протокол № 8 від 22.02.2026 р.

Наказ № 17 від 22.02.2026 р.

ПРОГРАМА

*підвищення кваліфікації педагогічних працівників
(вчителі фізичної культури другого рівня повної загальної
середньої освіти)*

**«СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В
УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА РІВНІ
БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Одеса - 2026

Розробник: Дразіна Євдокія Володимирівна, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувачка кафедри теорії і методики фізичної культури та спортивних дисциплін.

Напрямок підвищення кваліфікації – сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти (базове предметне навчання фізичної культури)

Розроблено на основі типової програми: дана програма адаптована відповідно до типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 904 від 12.10.2022 року та освітньої галузі фізична культура.

Термін дії програми: з 22.01.2026 до 22.01.2031 року

Рецензенти:

Соколова Ганна Борисівна, доктор психологічних наук, директорка Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та спеціальної освіти, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Світлана Георгіївна Пільова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри кіберпсихології та реабілітації Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Актуальність цієї програми зумовлена необхідністю модернізації змісту та методики навчання фізичної культури в умовах реалізації концептуальних засад Нової української школи. У сучасних умовах фізична культура набуває особливого значення як засіб зміцнення здоров'я, розвитку стресостійкості, формування навичок саморегуляції та соціальної адаптації здобувачів освіти. Водночас трансформація освітнього простору, зокрема впровадження компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, потребує від учителя фізичної культури нових професійних компетентностей, педагогічної гнучкості та здатності до впровадження інноваційних методик навчання. У цьому контексті важливим є формування в педагогів умінь адаптувати навчальні програми, добирати ефективні види рухової активності та забезпечувати безпечне освітнє середовище.

Крім того, інтенсифікація цифровізації освіти та використання дистанційних і змішаних форм навчання зумовлюють потребу в оновленні дидактичного інструментарію вчителя фізичної культури, зокрема щодо застосування цифрових ресурсів для організації рухової активності учнів і моніторингу їх фізичного стану.

Отже, підвищення кваліфікації педагогів у сфері сучасних підходів до навчання фізичної культури є необхідною умовою забезпечення якості базової середньої освіти, збереження здоров'я здобувачів освіти та ефективної реалізації державної освітньої політики в умовах сучасних викликів.

Цільова група: учителі фізичної культури закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: дана програма адаптована відповідно до типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 904 від 12.10.2022 року та освітньої галузі фізична культура.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна, дистанційна, на робочому місці тощо; форму підвищення кваліфікації визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалити професійні компетентності вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти задля ефективного виконання трудових функцій і завдань щодо організації освітнього процесу в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням сучасних освітніх викликів, зокрема формування ключових і предметних компетентностей учнів, розвитку їхньої рухової активності, зміцнення здоров'я, впровадження здоров'язберезувальних технологій, інклюзивного підходу, а також подолання освітніх втрат у сфері фізичної культури в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» та Державного стандарту базової середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти;
- поглибити і розширити знання вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти з теорії і практики навчання фізичної культури, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти;
- удосконалити вміння вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку у сфері фізичної культури і освіти;
- поглибити й розширити теоретичні знання із фахових дисциплін у галузі фізичної культури.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Предметно-методична компетентність А.2: здатність моделювати зміст навчання відносно обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання в учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.

Компетентність педагогічного партнерства Б.3: здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученням фахівцями, асистентами

вчителя/викладача для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

Здоров'язбережувальна В.2: здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни; здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; зберігати особисте, фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності; надавати домедичну допомогу суб'єктам освітнього процесу.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знатимуть:

- сутнісні характеристики сучасних підходів до навчання в Новій українській школі та особливості їх реалізації на уроках фізичної культури;
- спільні та відмінні риси проблемно-орієнтованого і діяльнісного підходів у контексті фізичного виховання;
- сутність і принципи діяльнісного підходу та специфіку його застосування у процесі формування рухових умінь і навичок;
- особливості організації безпечного, здоров'язбережувального та інклюзивного освітнього середовища на уроках фізичної культури.

Умітимуть:

- організовувати освітній процес з фізичної культури на засадах сучасних підходів до навчання в НУШ;
- реалізовувати принципи діяльнісного підходу через використання рухових, ігрових і змагальних методів навчання;
- моделювати сучасний урок фізичної культури з урахуванням вікових особливостей учнів, рівня їх фізичної підготовленості та освітніх потреб;
- адаптувати зміст і методи навчання до умов очного, дистанційного та змішаного форматів;
- створювати безпечне, мотиваційне та рефлексивне середовище на уроках фізичної культури;
- впроваджувати здоров'язбережувальні та інклюзивні підходи у професійній діяльності.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Система оцінювання результатів підвищення кваліфікації ґрунтується на принципах методичної гнучкості, прозорості та об'єктивної перевірки сформованих компетентностей. На підсумковий результат навчання

впливають такі складові: опрацювання відеоматеріалів лекційних і практичних занять або безпосередня участь у них, обов'язкове виконання індивідуальних практичних завдань, а також проходження підсумкового тестування.

З урахуванням безпекових умов програмою передбачено можливість участі в лекційних і практичних заняттях як у синхронному, так і в асинхронному форматах. Для слухачів, які з поважних причин не були присутні, забезпечується доступ до відеозаписів усіх занять. Обов'язковим є підготовка та подання на оцінювання індивідуально виконаних кейсів до кожного практичного заняття відповідно до заздалегідь визначених критеріїв (методична валідність, інструментальність і адаптивність, дотримання вимог безпеки та етики). Максимальна кількість балів за виконання одного практичного завдання становить 10 балів, мінімальна – 6 балів. Слухач допускається до підсумкового тестування за умови виконання всіх завдань практичного характеру, якщо накопичено не менше 42 балів.

Документ про підвищення кваліфікації видається за умови успішного виконання навчального плану та досягнення сумарного результату не нижче 102 балів. Даний показник є інтегрованим порогом успішності, що складається з мінімально допустимих балів за практичну частину (42 бали) та підсумкового тесту (60 балів).

Підсумковий тест складається з трьох блоків, загальна кількість балів, яку може отримати слухач – 100. За умов отримання від 102 до 170 балів програма підвищення кваліфікації пройдена, за умов отримання оцінки нижче 102 балів потрібне додаткове опрацювання та повторне тестування.

Важливим складником завершення навчання є блок рефлексивної самодіагностики «Мій професійний профіль до та після навчання». Цей інструмент спрямований на детермінацію вчителем власного прогресу, усвідомлення динаміки розвитку професійних компетентностей та визначення векторів подальшого вдосконалення в умовах подолання освітніх втрат.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво.

Вартість: 1050 гривень.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено проведення інтерактивних лекційних занять.

Особливістю організації практичного складника програми є поєднання різнопланових форм активного навчання – від методичного практикуму, майстерні дизайну до педагогічного воркшопу та тренінг-проєкту.

Підсумковими заходами є тестування, яке складається з трьох блоків: вибір однієї правильної відповіді, встановлення відповідності та короткі відповіді на практичні кейси. Максимальна кількість балів, яку можна отримати, становить 100 балів. Також передбачена таблиця інтерпретації результатів тестування з професійним портретом слухача, система профілювання за результатами тестування, блок самооцінювання, який містить також співставлення результатів підсумкового тестування з даними вхідної та вихідної самооцінки слухачів.

Зміст програми складається з двох модулів. Модуль 1. «Стратегії та методологічні орієнтири сучасного фізичного виховання» містить три теми різних форм опанування. Модуль 2. «Інноваційні технології та цифрові тренди у фізичній культурі» містить три теми різних форм опанування.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 25 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники – 100 балів. Прохідний бал – 60. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 годин, з них: 8 год. – лекційні заняття, 14 год. – практична робота, 6 год. – самостійна робота, 2 год. – контрольні заходи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Контр. заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. СТРАТЕГІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ					
Тема 1.1 Сучасні концепції та трансформація змісту фізичної культури в умовах НУШ	2	2		-	4
Тема 1.2 Суб'єктність та професійна майстерність вчителя фізичної культури: вимоги до здібностей і підготовленості	-	2	2	-	4
Тема 1.3 Кооперативне навчання та стратегії зворотного зв'язку у фізичному вихованні	2	2	-	-	4
Разом за модулем	4	6	2	-	12
МОДУЛЬ 2. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЦИФРОВІ ТРЕНДИ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ					
Тема 2.1 Компетентнісний та інтегрований підходи у фізичній культурі: від особистісно зорієнтованого навчання до STEM-трендів	2	2	-	-	4
Тема 2.2 Когнітивна гнучкість та індивідуально орієнтоване навчання: розвиток інтелектуальних і рухових здібностей учнів засобами фізичної культури	-	2	2	-	4
Тема 2.3 Моделювання освітнього процесу з фізичної культури в умовах очного, змішаного та дистанційного навчання на засадах інноваційних педагогічних підходів	2	4	2	-	8
Разом за модулем	4	8	4	-	16
Підсумкові заходи	-	-	-	2	2
Усього	8	14	6	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1.1. Сучасні концепції та трансформація змісту фізичної культури в умовах НУШ

Сучасні концепції фізичного виховання в освіті. Зміст і характеристика методичних принципів. Методи, спрямовані на оволодіння руховими навичками та вміннями. Сучасні форми занять фізичними вправами. Зміна освітніх пріоритетів: від засвоєння рухових умінь до формування життєвих компетентностей, цінностей здорового способу життя та фізичної активності. Сутність, механізми та інструменти реалізації проблемного навчання через рухову діяльність, ігрові та ситуаційні завдання. Технології розвитку soft skills через фізичну культуру. Кооперативне навчання в процесі фізичного виховання. Діяльнісний підхід на уроках фізичної культури. Гейміфікація та ігрові технології у фізичній культурі.

Тема 1.2. Суб'єктність та професійна майстерність вчителя фізичної культури: вимоги до здібностей і підготовленості

Професійна ідентичність та суб'єктність учителя. Поняття суб'єктності в педагогічній діяльності. Професійна самосвідомість і цінності вчителя фізичної культури. Ключові якості та характеристики сучасного педагога. Імідж учителя: педагогічна культура, етика та комунікація. Лідерство та авторитет у професійній діяльності. Взаємодія з учнями, батьками та освітнім середовищем. Педагогічна техніка (мовлення, жести, демонстрація вправ). Організаційні вміння та управління класом. Аналіз і самоаналіз проведених уроків фізичної культури. Академічна доброчесність у професійній діяльності. Формування довіри та партнерських відносин.

Тема 1.3. Кооперативне навчання та стратегії зворотного зв'язку у фізичному вихованні

Теоретичні засади кооперативного навчання. Переваги кооперативної взаємодії у фізичній культурі. Моделі та технології кооперативного навчання. Кооперативне навчання та інклюзія. Інтеграція учнів з різними можливостями у групову діяльність. Використання сучасних технологій для зворотного зв'язку і рефлексії на уроках фізичної культури. Формування самомотивації учнів до рухової активності. Оцінювання як елемент партнерської взаємодії. Самооцінювання та взаємооцінювання учнів. Інклюзивне середовище та педагогічне партнерство. Особливості комунікації з учнями з ООП.

МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

Тема 2.1. Компетентнісний та інтегрований підходи у фізичній культурі: від особистісно зорієнтованого навчання до STEM-трендів

Концепція особистісно зорієнтованого навчання у фізичній культурі. Компетентнісний підхід: сутність, структура, ключові компетентності. Диференціація та індивідуалізація навчального процесу. Поняття STEM-освіти та STEM-навчання в контексті фізичної культури. Інтеграція елементів науки, технологій, інженерії та математики в процес фізичного виховання (аналіз рухів, біомеханіка, вимірювання фізичних показників, використання цифрових інструментів і фітнес-технологій). Особливості переходу від репродуктивного виконання фізичних вправ до дослідницької, аналітичної та практико-орієнтованої діяльності учнів (самопостереження, вимірювання, аналіз результатів рухової активності). Використання інноваційних методів навчання, розвиток здоров'язберезувальної компетентності.

Тема 2.2. Когнітивна гнучкість та індивідуально орієнтоване навчання: розвиток інтелектуальних і рухових здібностей учнів засобами фізичної культури

Розвиток когнітивної гнучкості засобами фізичної культури. Використання координаційно складних вправ. Варіативність рухових дій як інструмент розвитку мислення. Переключення уваги та багатозадачність у фізичних вправах. Місце індивідуалізації та диференціації в сучасному уроці фізичної культури. Сутність, принципи та види диференціації навчання. Індивідуальна освітня траєкторія учня. Педагогічна діагностика як основа диференціації. Методика диференційованого навчання на уроках фізичної культури. Дозування фізичних навантажень відповідно до індивідуальних можливостей. Використання цифрових ресурсів для індивідуалізації (фітнес-додатки, відеоаналіз). Формувальне оцінювання в умовах диференційованого навчання.

Тема 2.3. Моделювання освітнього процесу з фізичної культури в умовах очного, змішаного та дистанційного навчання на засадах інноваційних педагогічних підходів

Моделювання як основа управління та контролю освітнього процесу з фізичної культури в умовах Нової української школи на рівні базової середньої освіти. Теоретичні засади організації очного, змішаного та дистанційного навчання. Сутність, моделі та принципи очного, змішаного та дистанційного навчання. Особливості викладання фізичної культури в онлайн-форматі. Адаптація навчального матеріалу до дистанційного формату. Використання

платформ для навчання (відеоконференції, LMS-системи), фітнес-додатки, трекери фізичної активності. Відеоконтент як засіб навчання та самонавчання. Методика проведення занять у синхронному форматі. Методика організації асинхронного навчання. Гейміфікація та челенджі. Інклюзивний підхід у дистанційному навчанні. Організація ефективної комунікації з учнями та батьками. Застосування цифрових інструментів для моніторингу результативності.

3.1 Орієнтовний перелік практичних занять

1. До теми «Сучасні концепції та трансформація змісту фізичної культури в умовах НУШ» – методичний практикум «Реалізація сучасних підходів до навчання фізичної культури в Новій українській школі: компетентнісна спрямованість, діяльнісний підхід, кооперативне та проблемно-орієнтоване навчання, гейміфікація і розвиток soft skills».

2. До теми «Суб'єктність та професійна майстерність вчителя фізичної культури: вимоги до здібностей і підготовленості» – практикум «Професійна майстерність і суб'єктність учителя фізичної культури: моделювання компетентностей і педагогічного стилю».

3. До теми «Кооперативне навчання та стратегії зворотного зв'язку у фізичному вихованні» – майстерня дизайну «Кооперативне навчання і зворотний зв'язок: проектування мотиваційного та рефлексивного середовища на уроках фізичної культури».

4. До теми «Компетентнісний та інтегрований підходи у фізичній культурі: від особистісно зорієнтованого навчання до STEM-трендів» – педагогічний воркшоп «Від особистісно зорієнтованого навчання до STEM-інтеграції: проектування компетентнісного освітнього процесу з фізичної культури».

5. До теми «Когнітивна гнучкість та індивідуально орієнтоване навчання: розвиток інтелектуальних і рухових здібностей учнів засобами фізичної культури» – тренінг-проект «Індивідуалізація та когнітивна гнучкість у фізичному вихованні: тренінг-проект розвитку інтелектуальних і рухових здібностей учнів».

6. До теми «Моделювання освітнього процесу з фізичної культури в умовах очного, змішаного та дистанційного навчання на засадах інноваційних педагогічних підходів» – тренінги-проекти «Інтерактивні та цифрові технології у фізичній культурі: моделювання уроку в дистанційному середовищі», «Моделювання та адаптація уроків фізичної культури: тренінги-проекти для очного, змішаного та дистанційного навчання».

3.2 Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Розробка конспекту уроку фізичної культури з урахуванням сучасних концепцій та компетентнісного підходу.
2. Розробка інструментарію формувального оцінювання, зворотного зв'язку та рефлексії учнів.
3. Розробка цифрового освітнього ресурсу (відео, інструкція, чек-лист) для самостійної рухової активності учнів.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту» : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Державний стандарт базової середньої освіти : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п>
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-р>
5. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти : затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20>
6. Про затвердження Положення про організацію освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>
7. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : затверджено наказами Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>
8. Навчальні програми з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти : затверджено Міністерством освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>
9. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання фізичної культури у закладах загальної середньої освіти : Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>
10. Правила безпеки під час проведення занять з фізичної культури і спорту : нормативний документ з охорони праці. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

Основна література

11. Гронець Г. Ю., Гвоздецька С. В. Особливості методики проведення уроків з фізичної культури з учнями середнього шкільного віку в умовах НУШ. Олімпійський та паролімпійський спорт. 2025. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32782/olimpspu/2025.3>

12. Семененко В., Теліус В. Підходи до організації процесу фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія. 2024. № 2. С. 148–153. DOI: <https://doi.org/10.32782/spmed.2024.2.14>

13. Семененко В., Теліус В. Фізичне виховання в концепції Нової української школи: проблематика і перспективи. Sport Science Spectrum. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-1-16>

14. Хома Т. В., Сивохоп Е. Е. Сучасний урок фізичної культури в умовах концепції Нової української школи. Педагогічна інноватика. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-5-12>

15. Пальчук М. та ін. Характеристика готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації компетентнісного підходу в умовах НУШ. Sport Science Spectrum. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2025-2-4>

16. Сороколіт Н. С., Чопик Р. В. Нормативно-програмне забезпечення фізичного виховання в умовах Нової української школи. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2023. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5K\(165\).29](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5K(165).29)

17. Коверя В. М. та ін. Аналіз навчальних програм з фізичної культури в контексті НУШ. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2022. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.1\(145\).16](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.1(145).16)